NATO Genel Bilgi Notu

NATO'nun Tarihi ve Odağı

İkinci Dünya Savaşının ardından, 1945-1949 döneminde Batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkeleri, SSCB'nin yayılmacı politikalarını ve yöntemlerini endişeyle izlemişlerdir. Çekoslovakya'daki 1948 darbesi ve 1948'de Berlin'in SSCB tarafında abluka altına alınması gibi gelişmeler, Belçika, Fransa, Lüksemburg, Hollanda ve İngiltere'nin, ortak bir savunma sistemi kurmak ve güvenliklerine yönelik ideolojik, siyasi ve askeri tehditlere direnecek şekilde aralarındaki bağları kuvvetlendirmek amacıyla bir antlaşma imzalamalarını tetiklemiştir. Mart 1948'de imzalanan Brüksel Antlaşmasıyla kurulan Batı Avrupa Savunma Örgütü, İkinci Dünya Savaşı ertesinde Batı Avrupa'nın güvenliğinin yeniden yapılandırılması yönündeki ilk adımı teşkil etmiştir. Bu aynı zamanda, Kuzey Atlantik Antlaşmasının 1949'da imzalanmasına uzanan sürecin de ilk adımı olmuştur.

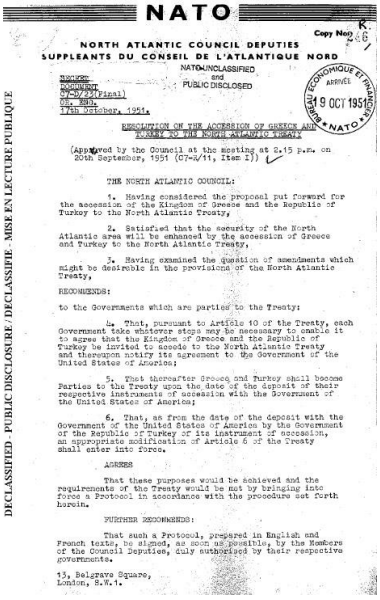
NATO

NORTH ATLANTIC COUNCIL DEPUTIES
SUPPLEANTS DU CONSEIL DE L'ATLANTIQUE NORD

NATO UNCLASSIFIED and PUBLIC DISCLOSED

9 OCT 1951

RESOLUTION ON THE ACCESSION OF GREECE AND TURKEY TO THE NORTH ATLANTIC TREATY

(Approved by the Council at the meeting at 2.15 p.m. on 20th September, 1951 (C7-A/41, Item I))

THE NORTH ATLANTIC COUNCIL:

1. Having considered the proposal put forward for the accession of the Kingdom of Greece and the Republic of Turkey to the North Atlantic Treaty,

2. Satisfied that the security of the North Atlantic area will be enhanced by the accession of Greece and Turkey to the North Atlantic Treaty,

3. Having examined the question of amendments which might be desirable in the provisions of the North Atlantic Treaty,

RECOMMENDS:

to the Governments which are parties to the Treaty:

4. That, pursuant to Article 10 of the Treaty, each Government take whatever steps may be necessary to enable it to agree that the Kingdom of Greece and the Republic of Turkey be invited to accede to the North Atlantic Treaty and thereupon notify its agreement to the Government of the United States of America;

5. That thereafter Greece and Turkey shall become Parties to the Treaty upon the date of the deposit of their respective instruments of accession with the Government of the United States of America;

6. That, as from the date of the deposit with the Government of the United States of America by the Government of the Republic of Turkey of its instrument of accession, an appropriate modification of Article 6 of the Treaty shall enter into force.

AGREES

That these purposes would be achieved and the requirements of the Treaty would be met by bringing into force a Protocol in accordance with the procedure set forth herein.

FURTHER RECOMMENDS:

That such a Protocol, prepared in English and French texts, be signed, as soon as possible, by the Members of the Council Deputies, duly authorised by their respective governments.

13, Belgrave Square,
London, S.W.1.

DECLASSIFIED - PUBLIC DISCLOSURE / DECLASSIFIÉ - MISE EN LECTURE PUBLIQUE

Türkiye'nin üyelik kararı

Brüksel Antlaşması imzacıları, güvenlik garantilerine ve karşılıklı taahhütlere dayalı bir Kuzey Atlantik İttifakının ihdası amacıyla, ABD ve Kanada'yla müzakerelere başlamışlardır. Sürece Danimarka, İzlanda, İtalya, Norveç ve Portekiz de davet edilmişler ve neticede, **NATO'yu kuran Kuzey Atlantik (Vaşington) Antlaşması 12 ülke tarafından 4 Nisan 1949'da imzalanmıştır. 18 Şubat 1952'de Türkiye ve Yunanistan**, 1955'de Almanya ve 1982'de İspanya İttifaka üye olmuşlardır. NATO, Soğuk Savaşın sona ermesini müteakip dört genişleme dalgası yaşamıştır: 1999'da Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya, 2004'de Bulgaristan, Estonya, Letonya, Litvanya, Romanya, Slovakya ve Slovenya, 2009'da Hırvatistan ve Arnavutluk, 2017'de Karadağ, 2020'de Kuzey Makedonya, 4 Nisan 2023'te Finlandiya ve 7 Mart 2024 tarihinde İsveç İttifaka katılmış; böylece NATO'nun üye sayısı 32'ye yükselmiştir.

Vaşington Antlaşması uyarınca NATO'nun asli görevi, üye ülkelerin özgürlük ve güvenliklerini siyasi ve askeri yöntemlerle korumaktır. İttifak, bir ortak değerler topluluğu teşkil etmekte; Müttefikler, demokrasi, bireysel özgürlük, hukukun üstünlüğü ve uyuşmazlıkların barışçı yollardan çözümü gibi ortak değerlere ve bu değerlerin Avrupa-Atlantik bölgesinde muhafazasına bağlı bulunmaktadır. NATO aynı zamanda, üyelerinin ortak ilgi alanına giren güvenlik konularında istişarelerde bulundukları ve ortak hareket ettikleri bir transatlantik forum işlevi görmektedir. Bu niteliği itibariyle NATO, Kuzey Amerika ve Avrupa'nın güvenliğinin bölünmezliğini simgelemektedir.

Vaşington Antlaşması – 4. Madde: Taraflardan herhangi biri, Taraflardan birinin toprak bütünlüğü, siyasi bağımsızlığı ya da güvenliğinin tehdit edildiğini düşündüğü zaman, tüm Taraflar birlikte danışmalarda bulunacaklardır.

Vaşington Antlaşması – 5. Madde: Taraflar, Kuzey Amerika'da veya Avrupa'da içlerinden bir veya daha çoğuna yöneltilecek silahlı bir saldırının hepsine yöneltilmiş bir saldırı olarak değerlendirileceği ve eğer böyle bir saldırı olursa BM Şartının 51. Maddesinde tanınan bireysel ya da toplu öz savunma hakkını kullanarak, Kuzey Atlantik bölgesinde güvenliği sağlamak ve korumak için bireysel olarak ve diğerleri ile birlikte, silahlı kuvvet kullanımı da dâhil olmak üzere gerekli görülen eylemlerde bulunarak saldırıya uğrayan Taraf ya da Taraflara yardımcı olacakları konusunda anlaşmışlardır. Böylesi herhangi bir saldın ve bunun sonucu olarak alınan bütün önlemler derhal Güvenlik Konseyi'ne bildirilecektir. Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliği sağlamak ve korumak için gerekli önlemleri aldığı zaman, bu önlemlere son verilecektir.

Vaşington Antlaşmasının **5. Maddesi** temelinde NATO, bir saldırı veya saldırı tehdidine karşı üyelerini savunmaya ve bu amaçla, bir üyesine yapılacak saldırının tüm üyelerine yapılmış varsayılacağı ilkesine dayanan bir örgüttür. Siyasi ve askeri alanlardaki günlük işbirliğiyle sergilenen dayanışma ve uyum, temel güvenlik sınamalarının üstesinden gelinmesinde hiçbir Müttefikin yalnız bırakılmayacağını garanti etmektedir. Ayrıca, üyelerinin savunma alanında egemen sorumluluklar üstlenme haklarına halel getirmeksizin, Müttefiklerin asli ulusal güvenlik hedeflerine kolektif çabalarla ulaşmalarına yardımcı olmaktadır.

2022 yılında Madrid Zirvesinde NATO Devlet ve Hükümet Başkanlarınca kabul edilen Stratejik Konseptte İttifakın temel görevleri:
1) Caydırıcılık ve Savunma (İttifak topraklarının savunulması)
2) Krizlerin Önlenmesi ve Yönetimi (İttifak toprakları dışındaki misyon ve harekatlar)
3) İşbirliğine Dayalı Güvenlik (Ortaklıklar)

olarak zikredilmektedir.

Günümüzde NATO'nun caydırıcılığının üç temel unsurunu ise:
1) Konvansiyonel yetenekler
2) Balistik füze savunması sistemi
3) Nükleer yetenekler ile
4) Bunları destekleyen siber ve uzay yetenekleri

teşkil etmektedir.

Soğuk Savaşın sonuna kadar olası bir SSCB saldırısına karşı Avrupa'nın **kolektif olarak savunulmasına** odaklanan NATO, Soğuk Savaşın ardından ilk olarak, Balkanlar'da ortaya çıkan krizlerin çözüme kavuşturulmasında roller üstlenmiştir. Yugoslavya'nın dağılmasının ardından, NATO 1992 yılında, Bosna-Hersek'e yönelik olarak BM silah ambargosunun denizden uygulanmasında rol almış; BM Güvenlik Konseyi Kararı tahtında 1993 yılından itibaren uçuşa yasaklı bölge uygulamasını desteklemiştir. Bu kapsamda NATO tarihinde ilk defa 1994 yılında fiilen muharebe ortamına girmiştir. Dayton Barış Anlaşmasının ardından NATO, BM kapsamında 60.000 mevcutlu Uygulama Gücünü (IFOR) ülkede konuşlandırmıştır. Bunu, Aralık 1996'dan itibaren 32.000 mevcutlu İstikrar Kuvvetinin (SFOR) konuşlandırılması izlemiştir. NATO Bosna-Hersek'teki mevcudiyetini 2004 yılında EUFOR-ALTHEA Harekatını başlatan Avrupa Birliği'ne devretmiştir.

Kosova'da ortaya çıkan insani kriz üzerine NATO, Haziran 1999'da Kosova'ya müdahil olmuştur. Kosova'nın Şubat 2008'de bağımsızlığını ilan etmesinin ardından İttifak, 1244 sayılı BM Güvenlik Konseyi temelindeki Kosova Gücü (KFOR) Harekatı vasıtasıyla bu ülkedeki mevcudiyetini sürdürmektedir.

11 Eylül 2001'de ABD'de meydana gelen terör saldırıları NATO için yeni bir dönüm noktası teşkil etmiştir. Saldırıların ardından NATO, Müttefiklerin ABD'yle dayanışmasını ortaya koymak üzere, tüm Müttefiklerin oydaşması temelinde, 12 Eylül 2001'de, **İttifak tarihinde ilk defa Vaşington Antlaşmasının 5. Maddesini işletmiştir**. Bu kapsamda, Ekim 2001-Mayıs 2002 döneminde ABD'nin hava savunmasını desteklemek üzere yedi NATO AWACS uçağı, ABD hava sahasında "Kartal Yardımı" (Eagle Assist) Harekatını icra etmişlerdir. Keza 5. Madde kapsamında 26 Ekim 2001'de Akdeniz'de Aktif Çaba Harekâtı (Active Endeavour) başlatılmış ve Ekim 2016'da sonlandırılana kadar aralıksız devam etmiştir. Ayrıca NATO, iki Müttefikin İttifaktan talebi üzerine 11 Ağustos 2003'te ISAF Harekatının komutasını üstlenmiş; 31 Aralık 2014'e kadar bu harekatı Afganistan çapında sürdürmüştür. Ancak, NATO'nun Afganistan'daki mevcudiyeti Vaşington Antlaşmasının 5. Maddesi kapsamında başlatılmamıştır.

Bayrağımızın Müttefik bayrakları arasında göndere çekilmesi

NATO, Aralık 2008'den itibaren, Somali (Afrika Boynuzu) açıklarındaki deniz haydutluğuyla mücadele amacıyla bölgede Müttefik gemileri konuşlandırmış; 17 Ağustos 2009 tarihinde Deniz Kalkanı (Ocean Shield) Harekatını başlatmış; sözkonusu harekat 15 Aralık 2016'da sonlandırılmıştır.

NATO ayrıca, 1970 ve 1973 sayılı BM Güvenlik Konseyi Kararları temelinde, uçuşa yasaklı bölge ile denizden silah ambargosunun uygulanması ve sivillerin korunması amacıyla Mart 2011'den itibaren Libya'da Birleşik Koruyucu Harekatını (Operation Unified Protector) 31 Ekim 2011'e kadar icra etmiştir.

Bilhassa 11 Eylül saldırılarını izleyen dönemde İttifakın odağında, Avrupa-Atlantik alanı dışındaki krizler yer almış; buna koşut olarak, İttifak daha hafif ve konuşlandırılabilir yeteneklerin gelişimine odaklanmış; kriz yönetimi ile ortaklıkların geliştirilmesi öne çıkarken, kolektif savunma nispeten geri planda kalmıştır.

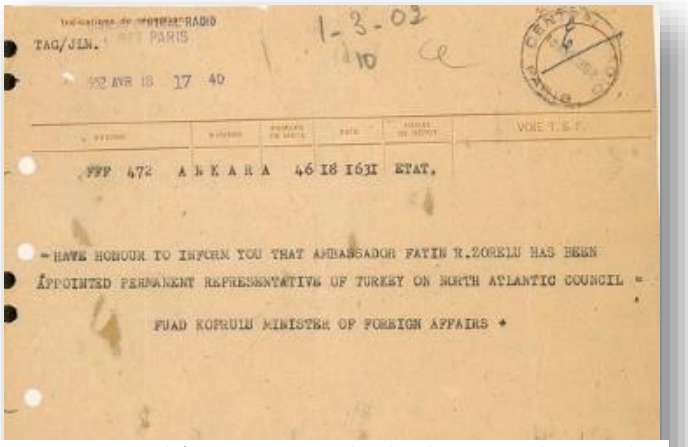

TAG/JLN.

FFF 472 A N K A R A 46 18 1631 ETAT.

- HAVE HONOUR TO INFORM YOU THAT AMBASSADOR FATIH R.ZORLU HAS BEEN APPOINTED PERMANENT REPRESENTATIVE OF TURKEY ON NORTH ATLANTIC COUNCIL -

FUAD KOPRULU MINISTER OF FOREIGN AFFAIRS -

Fatin Rüştü Zorlu'nun Daimi Temsilci olarak atanması konusunda Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü'nün NATO Genel Sekreterine gönderdiği telgraf

Rusya Federasyonu'nun Mart 2014'te Kırım'ı uluslararası hukuka aykırı biçimde ve gayrimeşru ilhakı ile Doğu Ukrayna'daki yıkıcı faaliyetlerinin Avrupa-Atlantik güvenliği bakımından yol açtığı ciddi sınamalar İttifak açısından yeni ve farklı bir

dönüm noktası oluşturmuştur. NATO Dışişleri Bakanlarının 1 Nisan 2014 tarihli toplantısında, Büyükelçi ve üstü seviyeli siyasi diyalog hariç, Rusya'yla sivil ve askeri tüm pratik işbirliğinin askıya alınmasına; bu ülkeyle NATO-Rusya Konseyi, Barış için Ortaklık (BiO) veya Avrupa-Atlantik Ortaklık Konseyi (AAOK) kapsamındaki Komite toplantılarına ara verilmesine; Rusya'yla AAOK'daki siyasi istişarelerin de uygun görüldüğü takdirde, Büyükelçi seviyesinde olması kaydıyla devam etmesine karar verilmiştir. Bu kararın ardından o dönemki Büyükelçiler düzeyindeki son NATO-Rusya Konseyi toplantısı 5 Temmuz 2019 tarihinde yapılmıştır. Büyükelçiler düzeyindeki NATO-Rusya Konseyi toplantısının sonuncusu, 12 Ocak 2022 tarihinde yapılmıştır. İttifaka "doğudan" yönelen bu sınamaya ilave olarak, NATO'nun güneyindeki, terörizm başta olmak üzere Orta Doğu ile Kuzey Afrika'dan kaynaklanan muhtelif tehditler karşısında kolektif savunma İttifakta yeniden öncelikli bir konuma gelmiştir.

Nitekim, Eylül 2014'te gerçekleştirilen NATO Galler Zirvesinde, kolektif savunmayı, İttifakın diğer temel görevlerine nazaran öne çıkaran ve İttifakın doğudan ve güneyden kaynaklanan yeni güvenlik sınamalarına karşı kendini uyarlamasına zemin oluşturan Hazırlık Eylem Planı kabul edilmiştir. Temmuz 2016'da yapılan NATO Varşova Zirvesinde ise, Hazırlık Eylem Planının uygulandığı teyit edilmiş ve bu temelde İttifakın caydırıcılık ve savunma yapılanmasının güçlendirilmesine yönelik bir çalışma başlatılmıştır.

Yeni NATO Karargahının Belçika tarafından NATO'ya devri münasebetiyle Mayıs 2017'de icra edilen Brüksel mini-Zirvesinde ABD Başkanlığına o vakit yeni seçilen Donald Trump ile Müttefik liderler ilk kez biraraya gelmişler; "*Berlin Duvarı" ve "V. Madde*" anıtlarının açılışı yapılmıştır. Törensel yönü ağır basan toplantının ana gündem maddeleri olarak "***terörle mücadele***" ve "***transatlantik bağ/külfet paylaşımı"*** konuları öne çıkmıştır. Toplantıda, uluslararası toplumun terörle mücadelesinde NATO'nun rolünün güçlendirilmesine karar verilmiş; bu konuda *38 maddelik bir Eylem Planı* kabul edilmiş; bu meyanda, ***NATO'nun DEAŞ'la Mücadele Uluslararası Koalisyonu'na (DMUK)*** üye olması kararlaştırılmıştır (bu karar, NATO'nun hala DMUK'ya vermekte olduğu AWACS desteğinin kapsamını genişletmekle birlikte, niteliğini değiştirmemektedir; bir diğer ifadeyle, NATO'nun muharip bir rol üstlenmesi sözkonusu değildir). Terörle mücadelede Müttefikler arasındaki dayanışmanın önemi ve birlikte hareket edilmesi gereği vurgulanmıştır. Türkiye olarak özellikle önem atfettiğimiz bu ilkenin teyit edilmiş olmasının yanısıra, yine üzerinde durduğumuz önemli bir nokta olarak, terörün tüm biçim ve tezahürüyle mücadele edilmesi yönündeki İttifak iradesi yinelenmiştir.

Yeni NATO Karargahında Temmuz 2018'de gerçekleştirilen Brüksel Zirvesi, dönemin ABD Başkanı Trump'ın yönetime geldiğinden beri devam eden söylemleri nedeniyle transatlantik ilişkilerin zorlu bir dönemden geçtiği zamanda düzenlenmiştir. Zirve aynı zamanda, İttifaka doğudan ve güneyden yönelen tehditlere karşı geliştirilen ***NATO'nun güçlendirilmiş savunma ve caydırıcılık yapılanmasının uygulanmasının gözden geçirilmesine imkan sağlamıştır. Bununla bağlantılı olarak terörizmle mücadele ve istikrarın yayılması*** konuları da Zirvenin temel gündem maddeleri arasında yer almıştır.

İttifak bünyesindeki **hazırlık (readiness)** ve **mukabele edebilirlik (responsiveness)** seviyesi yüksek askeri unsurların sayısının ve niteliğinin artırılmasına yönelik olarak NATO Hazırlık Girişimi başlatılmıştır. Buna göre, 30 günlük hazırlık seviyesinde **kara, deniz ve hava kuvvetlerinden 30'ar** muharip unsurundan oluşan bir kuvvet havuzu oluşturulması hedeflenmiştir.

NATO'nun Irak'a desteğinin daha etkin kılınması amacıyla, İttifak'ın 2017 de başlatılan Irak'ta

Eğitim ve Kapasite İnşası Faaliyetinin (NTCB-I) daha kapsamlı bir NATO Misyonuna dönüştürülmesi, Irak'ın dönemin Başbakanı Haydar Ebadi tarafından iletilen resmi talebi de dikkate alınarak, 11-12 Temmuz 2018 tarihlerinde Brüksel'de tertiplenen NATO Zirvesinde Devlet ve Hükümet Başkanlarınca kararlaştırılmıştır.

İttifakı kuran Kuzey Atlantik Antlaşmasının 70. yıldönümünde NATO Devlet ve Hükümet Başkanlarının katılımlarıyla 3-4 Aralık 2019 tarihinde düzenlenen Londra Liderler Toplantısı İttifakın 2020'li yıllardaki istikametine yön verecek kritik bir dönemeci teşkil etmiştir.

Liderler Toplantısının gündeminde; külfet paylaşımı, İttifakın Rusya'ya yönelik olarak aldığı tedbirler ve bu ülkeyle diyalogun sürdürülmesi, terörizmle mücadeleye NATO'nun katkısı, yeni ve yükselen teknolojiler ışığında NATO'nun adaptasyonu, Çin ve NATO-AB işbirliği gibi konular yer almıştır.

Covid-19 salgını nedeniyle 2020 yılında Zirve düzenlenememiştir.

NATO 2021 Zirvesi

NATO Zirvesi Müttefik Devlet ve Hükümet Başkanlarının katılımıyla 14 Haziran 2021 tarihinde tek oturum şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Zirvede Liderler Transatlantik birlik ve uyumun yanı sıra Avrupa-Atlantik güvenliğine ve kurallara dayalı uluslararası düzene verdikleri desteği teyit ederek NATO gündemindeki konularda kapsamlı görüş alışverişinde bulunmuşlardır. Bu kapsamda, diğerleri meyanında artan jeopolitik rekabet ve yükselen otoriter güçlerin olduğu bir küresel ortama nasıl uyum sağlanacağı, transatlantik camia için derin ve uzun vadeli bir sınama teşkil eden Çin ve Rusya konuları ele alınmıştır. Ayrıca, Liderler NATO'nun gelecekteki istikametini belirleyecek NATO 2030 kararlarını onaylamışlardır.

NATO 2022 Zirvesi

Sayın Cumhurbaşkanımızın başkanlığında, Sayın Bakanımızın ve Sayın Milli Savunma Bakanının da dahil olduğu heyetle iştirak edilen olan NATO Zirvesi, 28-30 Haziran 2022 tarihlerinde Madrid'de düzenlenmiştir.

Ukrayna'daki savaşın devam ediyor olması nedeniyle çok kritik bir dönemde gerçekleştirilen Zirve, NATO'nun bir yıl içinde üç Zirve yapması bakımından da bir ilki (25 Şubat'ta VTC, 24 Mart'ta ise Brüksel'de fiziki katılımlı birer Zirve yapılmıştı) teşkil etmiştir. Keza Asya-Pasifik Ortakları (Avustralya, Japonya, Güney Kore, Yeni Zelanda) ilk kez bir NATO Zirvesine katılmışlardır. Ukrayna Devlet Başkanı Zelenskiy ilk oturumun başında, video-mesajla hitapta bulunmuştur.

Zirve oturumlarında Ukrayna savaşı ve bunun İttifakın Doğu Kanadına yansımaları, Rusya, Çin, terörizmle mücadele ve güvenlik ortamındaki diğer sınamaların ele alınmıştır. Sayın Cumhurbaşkanımız ve Sayın Bakanımız Zirve marjında çeşitli ikili görüşmeler gerçekleştirmişlerdir.

NATO Madrid Zirvesi İttifak açısından tarihi nitelikte; geleceğe uyum için dönüştürücü mahiyette kararların alındığı bir toplantı olmuştur.

(i) Stratejik Konseptin kabulü, (ii) caydırıcılık ve savunma yapılanmasının güçlendirilmesine dair kararların alınması, (iii) İsveç ve Finlandiya'nın NATO'ya üyelik süreçlerinin başlatılması Zirveye tarihi niteliğini kazandıran başlıca unsurlardır.

NATO 2023 Zirvesi

Vilnius'ta düzenlenen NATO Zirvesi Müttefik Devlet ve Hükümet Başkanlarının katılımıyla 11-12 Temmuz 2023 tarihlerine gerçekleştirilmiştir.

Ukrayna'daki savaşın sürmekte olduğu kritik bir dönemde gerçekleştirilen Zirveye Ukrayna Devlet Başkanı Zelenskiy de iştirak etmiş; bu vesileyle, Zirveden hemen önce ihdas edilmesi kararı alınan NATO-Ukrayna Konseyinin (NUK) ilk toplantısı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantı, NATO ve Ukrayna arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi yönünde atılmış bir adımı teşkil etmektedir.

Zirve'de kabul edilen Bildiriyle, Genel Sekreterin bir Terörizmle Mücadele Özel Koordinatörü atayacağı ve İttifakın terörizmle mücadele siyasa ilkeleri belgesinin güncellenmesi kararı alınmıştır.

2023 Nisan ayında İttifaka katılan Finlandiya, ilk kez Müttefik olarak bir NATO Zirvesine iştirak etmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanımız, Zirve marjında İsveç Başbakanı ve NATO Genel Sekreteriyle bir görüşme gerçekleştirmiş; bu görüşmede ülkemizin İsveç'ten beklentilerinin altı çizilmiş, İsveç tarafı da Üçlü Muhtıradaki taahhütlerini yerine getirmek üzere bir Yol Haritası hazırlayacaklarının sözünü vermiştir.

Zirvede, yeni Savunma Yatırımları Taahhüdü ile külfet paylaşımı, dayanıklılık, iklim değişikliği, hibrid, Rusya ve Çin konularında belgeler kabul edilmiştir.

Zirvede ayrıca, Genel Sekreter Stoltenberg'in görev süresinin 30 Eylül 2024 tarihine kadar bir kez daha uzatılması kararlaştırılmıştır.

NATO 2024 Zirvesi

Vaşington'da düzenlenen ve aynı zamanda İttifakın kuruluşunun 75. yılının idrak edilmesiyle de ayrıca anlam ve önem arzeden NATO Zirvesi Müttefik Devlet ve Hükümet Başkanlarının katılımıyla 9-11 Temmuz 2024 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir.

Zirvede NATO'nun caydırıcılık ve savunma yapılanmasının mevcut durumu gözden geçirilmiş, Asya-Pasifik Ortakları ve AB Liderliğiyle birlikte Ortaklıklar konusunda görüş alışverişinde bulunulmuş, Ukrayna Devlet Başkanı Zelenskiy'yle birlikte ise savaşın gidişatı ve NATO'nun/Müttefiklerin Ukrayna'ya destekleri/katkıları ele alınmıştır.

Ukrayna Zirvenin en öne çıkan konularından olmuş, NATO'nun Ukrayna'ya yönelik güvenlik yardımını ve eğitim desteğini koordine edeceği "NATO Security Assistance and Training for Ukraine" isimli girişim başlatılması kararı alınmıştır. Ayrıca, Kiev'de konuşlu olacak şekilde NATO Genel Sekreterinin Kıdemli Temsilcisi kadrosunun ihdas edilmesi kararlaştırılmıştır. Keza, Polonya'da konuşlu "NATO Ukrayna Müşterek Analiz, Talim ve Eğitim/Öğretim Merkezinin" kurulmasına karar verilmiştir.

2023 Vilnius Zirvesinde alınan karar doğrultusunda NATO'nun terörizmle mücadele alanındaki temel belgeleri olan Siyasa İlkeleri ve Eylem Planı güncellenerek kabul edilmiştir.

Müttefiklerin birbirlerine savunma sanayii alanında yaptırımlar, kısıtlamalar ve çeşitli engellemeler uygulamamaları yolunda Vilnius Zirve Bildirisiyle yapılan taahhüt Vaşington Zirve Bildirisinde de net ifadelerle tekrarlanmıştır.

Ülkemiz, savunma harcamalarının GSYİH'ye oranının yüzde 2'ye yükseltilmesine dair Savunma Yatırımı Taahhüdünün benimsendiği 2014 yılından bu yana ilk kez sözkonusu yüzde 2 hedefine ulaşmış ve hatta geçmiştir (yüzde 2,09). Vaşington Zirvesi itibarıyla bu hedefi geçen Müttefik sayısı 23'e ulaşmıştır.

Ülkemizin öncülüğünde, Romanya ve Bulgaristan'la birlikte hayata geçirilen Karadeniz'de Mayın Karşı Tedbir Görev Grubunun (MCM Black Sea) aktivasyonun 1 Temmuz 2024 tarihinde İstanbul'da yapılmış olması ve MCM Black Sea'nin Zirve Bildirisinde yer alması ülkemizin Karadeniz'in güvenliğinde oynadığı ağırlıklı rolü ortaya koyması bakımından ayrıca önem arzetmiştir.

Zirve Bildirisinde Lahey'deki Zirvenin ardından müteakip Zirve toplantısının ülkemizin ev sahipliğinde yapılacağı kayıt altına alınmıştır.

Zirvede NATO'nun Güneyli Ortaklarıyla ilişkilerine dair bir rapor da kabul edilmiştir.

Vaşington Zirvesi, İsveç'in NATO'ya üyeliğini takiben katıldığı ilk Zirve olmuş ve dolayısıyla ilk kez 32'li formatta yapılmıştır.

Zirveye giden süreçte, 26 Haziran 2024 tarihinde tüm Müttefiklerin muvafakatıyla dönemin Hollanda Başbakanı Mark Rutte yeni NATO Genel Sekreteri olarak ilan edilmiş olup, adıgeçen görevi 1 Ekim 2024 tarihinde devralacaktır.

Müteakip Zirve, 24-26 Haziran 2025 tarihlerinde Lahey'de yapılacaktır.

NATO Stratejik Konsepti

NATO Stratejik Konsepti, içinde bulunulan stratejik koşullar temelinde, NATO'yu geleceğin tehdit ve sınamalarına hazırlayan, İttifakın varlık amacını, stratejik bakışını ve üyelerinin savunma ve güvenliği bakımından üstleneceği rolleri ortaya koyan, kamuoyunun erişimine açık belgedir.

NATO'nun gelecek döneme adaptasyonu bağlamında başlatılan NATO 2030 süreci kapsamında 2021 Brüksel Zirvesinde alınan kararlar arasında Stratejik Konseptin yenilenmesi ihtiyacı da onaylanmıştır. Bu karar Stratejik Konsepti Madrid Zirvesinin en önemli çıktısı haline getirmiştir.

Ülkemiz Stratejik Konsept müzakerelerinin en başından itibaren belgenin cari güvenlik ortamının ötesine geçen uzun vadeli, stratejik ve vizyoner bir belge olmasını, bunun yanında geçerli olan unsurların muhafaza edilmesini savunmuştur.

Belgenin geneli itibarıyla, üç temel göreve dayalı yapının korunması, bununla birlikte "kolektif savunma" görevinin adının "caydırıcılık ve savunma olarak" değiştirilmesi; Çin'e ilk kez değinilmesi; Ukrayna'daki savaşın etkileriyle birlikte Rusya'ya ilişkin kuvvetli yazımlara yer verilmesi; caydırıcılık ve savunma yapılanmasına ilişkin içeriğin güçlendirilmesi gibi hususlar dikkat çekmektedir. Belgede, Rusya ve terörizm, İttifakın karşı karşıya bulunduğu iki temel tehdit olarak nitelendirilmiştir.

Stratejik Konseptte yer alan, tüm biçim ve tezahürleriyle terörizm tehdidiyle mücadele konusundaki yazımlar beklentilerimizle örtüşmektedir. Ortaklıklar paragrafında Ortaklık Politikalarının temel ilkelerine (karşılıklılık, karşılıklı çıkar, karşılıklı saygı) atıf yapılması, NATO-AB işbirliğine dair paragrafta ise Uzlaşılmış Çerçeve'ye uygun şekilde atıf yapılması ve AB üyesi olmayan Müttefiklerin beklentilerini karşılayacak yazımlar eklenmesi sağlanmıştır.

21. Yüzyıldaki NATO Zirveleri	
Prag Zirvesi	21-22 Kasım 2002
İstanbul Zirvesi	28-29 Haziran 2004
Brüksel (Mini) Zirvesi	22 Şubat 2005
Riga Zirvesi	28-29 Kasım 2006
Bükreş Zirvesi	2-4 Nisan 2008
Strazburg-Kehl Zirvesi (60. Yıldönümü)	3-4 Nisan 2009
Lizbon Zirvesi	19-20 Kasım 2010
Şikago Zirvesi	20-21 Mayıs 2012
Galler Zirvesi	4-5 Eylül 2014
Varşova Zirvesi	8-9 Temmuz 2016
Brüksel (Mini) Zirvesi	25 Mayıs 2017
Brüksel Zirvesi	11-12 Temmuz 2018
Londra Liderler Toplantısı (70. Yıldönümü)	3-4 Aralık 2019
Brüksel Zirvesi	14 Haziran 2021
Madrid Zirvesi	28-30 Haziran 2022
Vilnius Zirvesi	11-12 Temmuz 2023
Vaşington Zirvesi	9-11 Temmuz 2024

NATO Müttefikleri (32)			
ABD	Almanya	Arnavutluk	Belçika
Birleşik Krallık	Bulgaristan	Çekya	Danimarka
Estonya	Fransa	Finlandiya	Hollanda
Hırvatistan	İtalya	İzlanda	İspanya
Kanada	Karadağ	Kuzey Makedonya	Letonya
Litvanya	Lüksemburg	Macaristan	Norveç
Portekiz	Polonya	Romanya	Slovakya
Slovenya	Türkiye	Yunanistan	İsveç
Avrupa Atlantik Ortaklık Konseyi Ülkeleri (18)			
Avusturya	Azerbaycan	Belarus**	Bosna-Hersek
Ermenistan	Gürcistan	İrlanda	İsviçre
Kazakistan	Kırgızistan	Malta	Moldova
Özbekistan	Rusya*	Sırbistan	Tacikistan

Türkmenistan	Ukrayna	**Rusya'nın Avrupa Atlantik Ortaklık Konseyine üyeliği 2014 yılında askıya alınmıştır.* ***NATO ile Belarus arasındaki sivil ve askeri işbirliği 2021 Kasım ayında askıya alınmıştır.* ****NATO Afganistan'la Ortaklık programını 2021 yılında askıya almıştır.*

Akdeniz Diyaloğu Ortakları (7)			
Cezayir	Fas	İsrail	Mısır
Moritanya	Tunus	Ürdün	

İstanbul İşbirliği Girişimi Ortakları (4)			
Bahreyn	BAE	Katar	Kuveyt

Küresel Ortaklar (9)			
Afganistan***	Avustralya	Irak	Japonya
Kolombiya	Kore	Moğolistan	Pakistan
Yeni Zelanda			

NATO ve Türkiye

Bir **siyasi-askeri İttifak** olan NATO, Türkiye'nin güvenlik ve savunma siyasaları ile planlamalarının temel unsurlarından biri olmasının ötesinde, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi evrensel değerlere ve bunların savunulmasına bağlılığının da timsalini teşkil eden ve "Batılı kimliğini" oluşturan unsurlardan biridir. İttifaka üye olduğumuz 1952 yılından bu yana NATO, ülkemizin güvenliğinin temininde merkezi bir role sahip olmuş; ayrıca Avrupa-Atlantik yapılarıyla bütünleşme hedefimize muhtelif açılardan kaydadeğer katkılarda bulunmuştur. Ülkemiz de kapsamlı askeri yeteneklerinden bilistifade diğer Müttefiklerle paylaştığı ortak değerlerin savunulması yönünde üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmiştir.

Türkiye, NATO'nun, Avrupa-Atlantik coğrafyasında güvenlik ve istikrarın korunmasındaki başat rolünün devamına ve üyelerinin güvenliklerini ilgilendiren konularda siyasi-askeri istişarelerde bulundukları temel transatlantik forum olma özelliğinin korunmasına önem atfetmektedir. Keza İttifakın temelinde yer alan güvenliğinin bölünmezliği, İttifak dayanışması, adil risk ve külfet paylaşımı ile oydaşma ilkelerinin gözetilmesini ve bunların muhafazasını gerekli görmektedir.

Türkiye, halkımıza ve topraklarımıza yönelik muhtelif tehditler nedeniyle Vaşington Antlaşmasının 4. Maddesi temelinde Kuzey Atlantik Konseyi'yle aşağıdaki vesilelerle danışmalarda bulunmuştur:
(4. Madde temelinde gerçekleştirilen son istişareler, Ukrayna'ya ait hava savunma füzesinin topraklarına düşmesi üzerine Polonya'nın talebine istinaden 15 Kasım 2022 tarihinde icra edilmiştir.)

10 ve 16 Şubat 2003	Irak'taki durum ışığında
26 Haziran 2012	Silahsız bir RF-4 keşif uçağımızın Suriye rejimince uluslararası hava sahasında düşürülmesi akabinde
3 Ekim 2012	Suriye rejimince Akçakale'ye açılan top ateşi ile 5 vatandaşımızın şehit olması akabinde
28 Temmuz 2015	DEAŞ'ın Suruç'taki terör saldırısı akabinde
28 Şubat 2020	Suriye Rejimi ve destekçileri tarafından İdlib'deki askerlerimize karşı yapılan saldırı akabinde.

Öte yandan, halkımızın ve topraklarımızın muhtelif tehditlere karşı savunulması amacıyla Türkiye NATO'dan aşağıdaki vesilelerle destek talep etmiştir:

- "ACE Guard" Harekâtı: 3 Ocak 1991 – 8 Mart 1991: Birinci Körfez Krizi sırasında Türkiye'ye yönelik tehdide karşı NATO acil mukabele kuvveti (ACE Mobile) ile İttifak hava savunma yetenekleri Türkiye'nin talebi üzerine topraklarımızda konuşlandırılmıştır.

- İkinci Körfez Krizinde, Türkiye'ye yönelik tehdit nedeniyle, talebimiz üzerine, 16 Şubat 2003 tarihli Konsey kararı uyarınca Hollanda'ya ait üç adet Patriot bataryası topraklarımızda (Diyarbakır ve Batman) konuşlandırılmıştır.

- 22 Haziran 2012'de silahsız bir F-4 keşif uçağımızın Akdeniz'de uluslararası hava sahasında Suriye tarafından düşürülmesi ile 2 Ekim 2012 tarihinde Akçakale'de beş vatandaşımızın Suriye rejim güçlerince açılan ateşle hayatlarını kaybetmelerinin ardından, talebimiz üzerine 4 Aralık 2012 tarihli Konsey kararıyla ülkemizin hava savunma

yeteneklerini desteklemek amacıyla Müttefiklere ait hava ve füze savunması bataryaları Ocak 2013'ten itibaren topraklarımızda konuşlandırılmaya başlanmıştır. Halihazırda İspanya'ya ait bir Patriot bataryası Adana'da konuşlu bulunmaktadır.

- İdlib civarında birliklerimize yönelik saldırının ardından, Vaşington Antlaşmasının 4. Maddesi kapsamında 28 Şubat 2020 tarihinde bir Konsey oturumu gerçekleştirilmiş ve tarafımızca Müttefiklerimizden somut katkı taleplerinde bulunulmuştur. Müttefiklerimizin Türkiye'ye Uyarlanmış Güvence Tedbirleri (TAMT) kapsamındaki katkıları sürmektedir.

Misyon ve Harekatlara katkılar

İttifaka katılımının 73. yıldönümünü idrak eden Türkiye, NATO misyon ve harekatlarına sürdürülebilir mahiyette ve kapsamlı katkılar sağlayagelmiştir. NATO misyon ve harekatlarına en fazla katkı yapan Müttefikler arasında en üst sıralarda yer alan ülkemiz,

- Afganistan'daki Kararlı Destek Misyonu (RSM) kapsamında Kabil'de Çerçeve Ülke rolünü ve Kabil Uluslararası Havaalanının güvenlik ve işletme sorumluluğunu, RSM'in sonlandırıldığı 9 Eylül 2021 tarihine kadar başarıyla yürütmüştür.
- KFOR Harekatı kapsamında Kosova'da birliğimiz bulunmakta olup, Kasım 2023'ten itibaren KFOR komutanlığı bir yıl süreyle ülkemizce üstlenilmiştir.
- Ege Denizi'ndeki düzensiz geçişlerin önlenmesine yönelik uluslararası gayretleri keşif, gözetleme ve denetim suretiyle desteklemek amacıyla başlatılan NATO faaliyetine daimi surette deniz unsurlarıyla katkı sağlamaktadır.
- NATO Irak Misyonuna, askeri eğitici/danışman katkısı sağlamaktadır.
- Bosna-Hersek'teki EUFOR Althea Harekatına bölük düzeyinde katkı sunmaktadır (AB üyesi olmayıp en çok katkı sağlayan Müttefik).
- DEAŞ'la Mücadele Uluslararası Koalisyonu (DMUK) kapsamında ülkemiz hava sahasında gerçekleştirilen NATO AWACS uçaklarının uçuşlarına havada yakıt ikmali desteği sağlamaktadır.
- İttifakın doğu Avrupa ülkelerine yönelik olarak icra etmekte olduğu güvence tedbirleri kapsamında gerçekleştirilen NATO AWACS uçaklarının uçuşlarına havadan yakıt ikmali desteği sağlamakta; ayrıca E-7T Havadan İhbar Kontrol (HİK) uçaklarımızla milli destek vermektedir.
- 3. Ana Jet Üssü (Konya), NATO AWACS uçaklarının dört ileri harekât üssünden birisidir.
- NATO Daimi Deniz Kuvvetlerine (SNF) düzenli katkı sağlamaktadır. Halihazırda, NATO Daimi Deniz Görev Grubu-2 (SNMG-2) ile NATO Daimi Mayın Karşı Tedbirleri Görev Grubu (SNMCMG-2) komutası 2025 Temmuz ayına kadar ülkemizce üstlenilmektedir.
- NATO Müttefik Reaksiyon Kuvveti Amfibi Görev Kuvveti Komutanlığı ve Çıkarma Kuvveti Komutanlığı görevleri komutası da Temmuz 2025 - 30 Haziran 2026 tarihleri arasında ülkemiz tarafından ilk kez devralınacaktır.

4 F-16 uçağını NATO "Geliştirilmiş Hava Polisliği" misyonu kapsamında 6 Temmuz-15 Eylül 2021 tarihi arasında Polonya'da konuşlandırmış; 2023-2025 yıllarında belirli dönemlerde İttifakın Doğu Kanadındaki muhtelif Hava Polisliği misyonlarına katkı sunmayı taahhüt etmiştir. Bu çerçevede, 2023 Aralık ayından 2024 Nisan ayına kadar Romanya'da, Hava Polisliği görevi icra etmiştir. İlerleyen dönemde, muhtelif Hava Polisliği misyonlarına katkılarımızın sürdürülmesi planlanmaktadır.

- Türk Deniz Görev Gücü (TURMARFOR), NATO Mukabele Kuvveti-2023'ün Deniz Unsur Komutanlığı görevini yürütmüştür.

- İttifakın Doğu Kanadında ihdas edilen çok uluslu Muharebe Gruplarından, Bulgaristan ve Macaristan'da konuşlu olanlara birlik katkısı sağlamaktadır.

Türkiye, PKK/YPG, DEAŞ, FETÖ ve diğer terör örgütleri başta olmak üzere, terörizm tehdidiyle ve İttifaka yönelen diğer bir sınamayı teşkil eden düzensiz göç akınıyla mücadelede cephe ülke konumundadır.

NATO ile bağlantılı Tesis ve Karargâhlar

Türkiye, NATO'nun Komuta ve Kuvvet yapısına en kapsamlı katkılar yapan Müttefiklerden biridir. İttifakın Komuta Yapısında yer alan **NATO Kara Komutanlığı (LANDCOM)** ülkemizde bulunmaktadır. Ayrıca, NATO Kuvvet Yapısındaki Yüksek Hazırlık Seviyeli dokuz kara kuvveti karargâhından biri olan **NATO Hızlı Konuşlandırılabilir Kolordu Karargâhı (NRDC-TUR) (3. Kolordu Komutanlığı Karargahı, İstanbul)** ülkemizce sağlanmaktadır. 2021 yılında NATO Mukabele Kuvveti kapsamındaki Çok Yüksek Hazırlık Seviyeli Görev Gücü (VJTF) kara unsurunun Çerçeve Ülke sorumluluğu ülkemizce üstlenilmiştir. NATO bünyesindeki **Muharip Kolordu (WFC) görevi** 2023 yılı için keza NRDC-TUR tarafından üstlenilmektedir.

NATO Balistik Füze Savunması mimarisi için kritik bir bileşen olan **Erken Uyarı Radarı** (AN/TPY-2) Malatya/Kürecik'te konuşludur. NATO Balistik Füze Savunmasının (BMD) diğer bileşenlerini Romanya mevcut bulunan ve 2023'de Polonya'da da operasyonel hale gelmesi planlanan önleyici sistemler (Aegis Ashore) ile ABD'nin İspanya'nın Rota limanını üs olarak kullanan altı Aegis destroyeri teşkil etmektedir.

Türkiye ayrıca, ulusal imkânlarla İttifaka katkı olarak sunduğu NATO Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezine (TMMM/COE-DAT) ve Barış İçin Ortaklık Eğitim Merkezine (BiOEM) Ankara'da; Çok Uluslu Deniz Güvenliği Mükemmeliyet Merkezine (MARSEC CoE) ise İstanbul'da evsahipliği yapmaktadır.

Külfet Paylaşımı

Külfet paylaşımının mali boyutları açısından ise,

- Ülkemizin savunma harcamalarının gayrisafi yurtiçi hasılamıza (GSYİH) oranı 2023 yılında GSYİH'nin %1,50 seviyesinde gerçekleşmiştir (Bu konudaki İttifak eşiği %2'dir). 2024 yılında ise %2,09 seviyesinde gerçekleşmiştir.
- 2023 yılı itibariyle savunma harcamalarımızın %29,79'u temel silah ve teçhizat tedariki ile araştırma ve geliştirmeye ayrılmıştır. (Bu konudaki NATO eşiği %20'dir). 2024 yılında ise %34,18 seviyesinin ayrılması öngörülmektedir.
- Ülkemiz genel hatları itibariyle GSYİH temelinde hesaplanarak Müttefiklere paylaştırılan katkı payı ödemelerinde sekizinci sıradadır.

NATO Güvenlik Yatırım Programı (NSIP), tüm Müttefiklerin katkı yaptığı NATO'nun ortak fonlarından birini teşkil etmektedir. NSIP, NATO'yla bağlantılı tesis ve altyapı projelerinin finansmanı için kullanılmakta olup, ülkemiz 1952'den bu yana NSIP'a yaklaşık 420 milyon Avro katkıda bulunmuş; bunun karşılığında ülkemizdeki NATO tesis ve altyapısının finansmanı kapsamında yaklaşık 5 milyar Avro ödenek kullanmıştır. 1952'den bu yana tüm Müttefikler için NSIP'tan 35 milyar Avro'ya yakın harcama yapıldığı dikkate alındığında, NSIP Toplam Harcamalarının %13'ünden fazlasının ülkemizdeki yatırımlar için kullanıldığı;

buna karşılık ülkemizce yapılan ödemenin %1'den biraz fazla olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle ülkemiz NSIP kapsamında **NATO'ya ödediği meblağın takriben 11 katını geri almıştır.**